Три плюс три. Піснярі-одесити — СССР vs США

Вид на одеську Оперу, поч. XX ст. Фото з Бібліотеки Конгресу США

Одеса здавна відома як «постачальник» талантів для всього світу. Провиною тому благодатна природа, Чорне море чи високий відсоток єврейського населення — невідомо.

Проте відомо, що одеські таланти, як правило, у рідному місті не затримувалися. До революції їхали у Сполучені Штати, а після неї, коли виїзд за кордон практично заборонили, — у Москву. Важко перерахувати усі сфери, де відзначилися одесити, тому зупинимося лише на одній: пісенній творчості.

Троє найвідоміших радянських авторів у цьому жанрі виросли у Південній Пальмірі. Найстарший з трійки Костянтин Якович Лістов, що народився у 1900 році. Хоч і батьки майбутнього композитора були артистами цирку і часто переїжджали з місця на місце, але море і моряки так і залишилися однією з найулюбленіших тем композитора — і це, беззаперечно, вплив Одеси. Хоч і маестро працював у різних жанрах, наприклад, писав музику до оперет та навіть складав опери, виступав як піаніст і диригент, але популярність здобув як автор популярних пісень. Найвідоміші з них — «Гренада» (на вірші М. Свєтлова), «Севастопольський вальс» і, звісно ж, «У землянці», що стала мало не символом боротьби з нацистами. Всього Лістов створив близько 800 пісень.

Костянтин Лістов. Фото: belcanto.ru

На відміну від Лістова, який у юності покинув рідне місто, Манус (Модест) Табачников не тільки народився, а і досить довго прожив у Одесі. Він рано зацікавився музикою, грав у різних оркестрах при фабричному клубі. Потім закінчив Одеський музично-театральний інститут і став завідуючим музичною частиною Одеської кіностудії. Одна з його перших успішних пісень, написана ще до війни: «Ах, Одеса, перлина біля моря». У 1941-му на слова поета Іллі Френкеля він пише «Давай закуримо» — одну з найпопулярніших пісень воєнного часу. Віддав належне Табачников і рідному місту — всім відомі його «Ти одесит, Мішка» і «У Чорного моря» (на вірші поета Семена Кірсанова).

Модест Табачников, 1945. Фото: histodessa.ru

Ілля Френкель

Наймолодший з трійки — Оскар Борисович Фельцман — народився у 1921 році. Закінчив музичну школу в рідній Одесі, а в 1939-му вступив до Московської консерваторії. З початком війни він починає складати музику для різних театрів, а після перемоги працює у різних жанрах — пише оперети, композиції до циркових номерів та естрадних спектаклів. Але всесоюзну популярність Фельцман здобув завдяки своїм пісням. Чого лише варті його «Ландыши», жорстко розкритиковані владою за міщанство, чому і стали неймовірно популярними. Оскільки і в Москві одесит залишається одеситом, одна з найкращих пісень Фельцмана «Чорне море моє ...». Не забував він і про коріння — відомий його цикл пісень «З єврейської народної поезії» і пісні на вірші Х. Бялика.

Оскар Фельцман

Не обділені талантами з Одеси і Сполучені Штати. Причому, у тій же сфері пісенної творчості. Їх теж троє, якщо говорити про найвідоміших. Найстарший — Льюїс Вольф Гілберт — народився у 1886 році, після еміграції у США починав як соліст у квартеті, потім продовжив співочу кар'єру у Лондоні. Письменництвом займався з 1912 року, декілька років очолював Американське товариство композиторів, авторів і видавців. У 1929-му Льюїс переїжджає до Голлівуду, де пише тексти для фільмів і радіо, у тому числі для дуже популярного у ті дні «Шоу Едді Кантора» (справжнє ім'я Едді Кантора — Ізидор Іцкович). До кінця днів Гілберт був прихожанином синагоги Темпл Ісраель у Беверлі Гіллз. Він помер в 1970-му, і в тому ж році ім'я композитора було занесено до Зали Слави авторів пісень.

Льюїс Вольф Гілберт *Постер фільму «Рамона»*

Найвідоміша його композиція, що виконується і сьогодні, — «Рамона», яка вперше прозвучала у 1928 році у однойменному фільмі. Трохи віршував Льюїс і на їдиші — його «Цінделе майнс» з успіхом виконували сестри Беррі.

Одесит Льюїс Браунштейн опинився у Сполучених Штатах у п'ятирічному віці, сім'я осіла у Нью-Йорку, де вчителі помітили у хлопчика літературний хист. Незабаром хлопець почав писати для декількох композиторів, у першу чергу, Альберта фон Тільзера (Альберт Гамм — син єврейських емігрантів з Польщі). У роки Першої світової війни Браунштейн стає автором ряду популярних пісень, а з 1925 року тісно співпрацює з В. Де Сільва і композитором Р. Хендерсоном, пише тексти для бродвейських шоу і голлівудських фільмів. Ще один його постійний композитор — Семмі Файн (Семюел Л. Фейнберг, син кантора). У музичному світі Браунштейн відомий як Лью Браун.

Тріо сестер Ендрюс виконують композицію Лью Брауна «Don’t sit under the apple tree with anyone else but me»

У 1942 році в одному із військових фільмів звучить його пісня «Do not sit under the apple tree with anyone else but me». Хлопець іде на війну і просить дівчину не сидіти під яблунею ні з ким іншим. У виконанні оркестру Гленна Міллера і тріо сестер Ендрюс пісня завоювала неабияку популярність. Автором музики виступив композитор Семмі Степто, теж єврей з Одеси. Композиція увійшла до Зали Слави Греммі, а сам Браунштейн / Браун зайняв місце у Залі Слави авторів пісень.

І, нарешті, наймолодший з «американської» трійки — Ніколас Бродський. Він народився у 1905 році в Одесі, а в роки громадянської війни виїхав з родиною до Угорщини, де перетворився у Міклоша. Здобувши освіту в Угорщині та Італії, юнак став професійним композитором.

Постер фільму «Петер», 1934

Пісня «Be my love», написана для Маріо Ланца Ніколасом Бродським

Спочатку Бродський займався оперетами, але незабаром починає писати для кінематографа. Популярність до нього приходить з появою у Європі звукового кіно. Два фільми того часу — «Петер» (1934) і «Маленька мама» (1935) з музикою Ніколаса йшли вже після війни у Радянському Союзі. Коли до влади у Німеччині приходять нацисти, єврей Бродський емігрує до США, де продовжує музичну кінокар'єру. Серед його робіт виділяється декілька фільмів за участі знаменитого тенора Маріо Ланца. У співпраці з поетом Семмі Каном (Семюел Коен — син єврейських емігрантів з Галичини) Бродський пише для цих картин пісні, платівки з якими розходяться мільйонними тиражами. Наприклад, «Be my love» («Будь моїм коханням») або «Because you're mine» («Тому, що ти — моя»). П'ять його композицій були номіновані на «Оскар» в категорії «Краща оригінальна пісня фільму». Ніколас Бродський склав також музику до фільму на їдиші «Пурімшпілер», який вийшов на екрани у 1939 році.

Три плюс три. Радянські піснярі і їх американські одноплемінники і земляки — дуже різні люди, кожен з яких пройшов свій життєвий і творчий шлях. Об'єднує їх лише талант і ...Одеса.

Веніамін Чернухін, спеціально для «Хадашот»